

JOHN BERGER'a sadık olmayan bir sergi

John Berger'ın meşhur metni *Görme Biçimleri*'nden yola çıkan Sam Bardouil ve Till Fellrath küratör ikilisi, Berger'ın metnine sadık kalmak yerine müzede eser deneyimine ilişkin ilginç bir cazibe alanı yaratıyor.

Arter'de açılan kalabalık ve star isimlerin bulunduğu sanatçı kadrosuyla göz kamaştıran serginin küratörleri Sam Bardouil ve Till Fellrath John Berger'ın *Görme Biçimleri*'ne referans verdikleri sergilerinin çıkış noktasını şöyle anlatıyorlar:

"...Şeker Ahmet Paşa'nın biçimsel açıdan farklı iki resim geleneği arasında köprü kurmaktaki kararlılığı iki dünya arasında gidip gelen yine de kendi ayrı görsel evrenini işgal eden bir sanat yapıtı yaratmasıyla sonuçlanmıştır. Berger'ın Şeker Ahmet Paşa örneği, sanatçıların envai çeşit kompozisyon unsurundan yararlanarak bir fikri fiziksel olarak ifade ettikleri, ilkin soyut bir imge olarak başlayan şeyi somutlaştırdıkları orijinal süreci hakıyla tasvir eder. Bu serginin küratörlük açısından başlıca hareket noktası da bu işte..."

Hemen vurgulamak gerekiyor ki, serginin başlıca hareket noktası büyük bir yanlış anlama üzerine.

Şeker Ahmet Paşa'nın manzarası Berger'ın da uzun uzun üzerine düşünüp yazdığı gibi atipiktir. Batı manzara resminde olamayacak garipliklere sahnedir. Lakin bu Şeker Ahmet Paşa manzarası, Osmanlı sanatçısının Batılılaşma macerasının bir kaydı gibidir.

KONUK YAZAR
AYŞEGÜL SÖNMEZ

Bir bakıma haritası, onun Batılılaşmaya çalışırken girdiği yol ya da Batılılaşmazken saptığı yönleri gösterir.

Şeker Ahmet Paşa resminin sonucu bir köprü olabilir.

Lakin katalogta Türkiyeli olduğu yazılan Osmanlı ressamı, böylesine bir köprü kurmanın niyetini taşımaz.

Aksine onun niyeti, karşısına aldığı ormanı ve içinden geçecek oduncuyu ya da geyiği tam da bir Batılı gibi menazır etmektir.

Dolayısıyla Şeker Ahmet Paşa'nın manzarasında, Berger haklıdır, kayın ağacı her şeyden daha yakın görünür, Avrupa manzarası gibi çizgisel değildir. Lakin Paşa'nın Doğu ve Batı dün-

Hayri Çizel'in 'Sanatçının Atölyesi' adlı çalışması.

yasını özelliklerinden yola çıkarak köprü kurmak istediği doğru değildir.

Sergi, bu yanlış anlaşılma üzerinden ilerlerken ilginç bir Türkiye resmiyle karşımıza çıkmayı başarıyor öte yandan.

O da Hayri Çizel'in *Sanatçının Atölyesi* başlıklı resmi.

Dönemin sipariş Cumhuriyet resimlerinde bitmiş inşadan burada eser yok. Duvardaki manzara ve çiçek resimlerinin yerdeki Anadolu halılarının desenleri, şövalede muhtemelen henüz bitmemiş Atatürk portresi, yeni bitmiş Kurtuluş Savaşı sahnesinin birbirine eşit mesafedeki uzaklıkları, hiçbirinin diğerine egemen gelmediği ilginç bir interior sunuyorlar. Bu da resmi, dönemin sipariş üzerine üretilen Cumhuriyet resimlerinden ayırıyor. Bu resmin hemen yanında yer alan Jeppe Hein'in dönen ayna nesnesine, Çizel'in atölye-

siyle birlikte girmek de cabası.

Berger'ın *Görme Biçimleri*'ndeki Marksist okumasından bu sergide iz yok. Berger'ın metnine sadık olmamak elbette ikilinin gayet güncel bir sergi yapmalarını sağlamış.

Gustav Metzger'in iki yerleştirmesini, birinin içinden geçerek diğerini sürünerek deneyimlemek Berger'ın kalemi olur muydu? Sanmıyorum.

Metzger'in sarı örtüsü altına saklanan ve Viyana'da Nazi'lerin Yahudilere sokakta yerleri temizlediği fotoğraf, kolektif travmalarımız üzerinde bir çocuk gibi emeklediğimiz kırılmalı bir zemin. Sarı örtü, hem müzeden saklandığımız bir bakıma bizi özgürleştiren kapatici, hem de hatırlamaya aynı zamanda unutmaya çalıştığımız travmaya, insanlığın en büyük suçuna dair duyduğumuz mahcubiyetin hicap perdesi.

Cindy Sherman'ın tek fotoğrafının sergiye sözde katkısını geçerse Kara Walker'ın filminin ve James Turrell'in ışık mabedini sergide karşısında/ içinde epey vakit geçirmemiz gereken işler olarak sıralayabiliriz.

Turrell'in *Arter*'in en üst katına yerleştirdiği ışık huzmesi, 1968 tarihli *Alta - Pembe üç boyutlu bir obje yanılması*. Bu geometrik bir varmış bir yokmuş objenin arka duvarında İstiklal Caddesi'nin yer aldığını bilmek neyi gördüğümüzü sorguladığımız kadar onu nerede gördüğümüzün de önemini ortaya çıkarıyor.

Serginin sürpriz isimlerinden biri David Claerbout. Mutlu bir Anın Ceza-yir Kısımları başlıklı işte, altı yüz fotoğraf aynı anı, değişik açılardan gösteriyor. 50 bin fotoğraf arasından seçilen Cezayir'de sıradan bir terasta insanları gösteren bu fotoğraflar, müziğiyle bir film olmayı dilerken bir film olamayışıyla multi-punctum'un aslında non-punctum demek olduğunu, fotografik imgedeki an'ın kapsayabileceği kişisel tarihe ve asla anlatamayacaklarına dair özel bir çalışma.

Mutlaka izlemeli.

Arter, *Görme Biçimleri* sergisi 13 Ağustos'a kadar devam ediyor.